

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۴/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۸/۲۳

نقش مدیریت شهری در راستای تحقق توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهر ایلام)

زهرا صفائی پور^۱

چکیده

ساختار مدیریت شهری در ایران به منظور گذر از نظام متمرکز و حرکت به سمت نظام غیرمتمرکز و بیرون رفتن از چالش‌های رخ داده، لاجرم باید ایجاد تحول در نظام برنامه‌ریزی و مدیریت، توسعه پایدار شهری را به عنوان یک راه‌حل اساسی پذیرا باشد. منظور از دستیابی به یک وضعیت پایدار واقعی در شهرها، تدوین سیاست‌هایی جهت حصول به شهرهای پایدار ضروری می‌نماید. امروزه شهرها به‌عنوان مصرف‌کننده و توزیع‌کننده اصلی کالاها و خدمات، کانون توجه بحث پایداری شده‌اند. بنابراین به یک مدیریت بهینه، جهت کاهش مشکلات فرهنگی، اجتماعی، خدماتی، ایجاد آرامش و آسایش، ایجاد عدالت به‌نحو مؤثر و تقویت روحیه مشارکت شهروندان نیازمندند. به‌همین منظور مقوله‌ای مهم تحت عنوان توسعه پایدار مورد توجه قرار گرفته است. بطوری‌که در دهه‌های اخیر یکی از ارکان اساسی توسعه پایدار، دستیابی به توسعه پایدار شهری است. این مقاله ضمن پرداختن به بیان روشن‌تری از مفهوم مدیریت شهری، ارتباط میان توسعه پایدار و مدیریت شهری را مورد بررسی قرار می‌دهد. روش تحقیق این مقاله توصیفی-تحلیلی است و جمع‌آوری اطلاعات آن به روش کتابخانه‌ای و میدانی انجام شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار شهر ایلام دارای تأثیر مثبت و معناداری می‌باشد هم‌ینطور همکاری‌ها و تعامل مدیران شهری در ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار شهر تأثیر مثبت و معناداری دارد.

واژگان کلیدی: شهر کوچک، مدیریت توسعه شهری، شهر ایلام، اولویت‌بندی.

^۱ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه باختر ایلام،

مقدمه

مفهوم مدیریت شهری در تعاریف کل‌نگر از مفهوم صرف اداره امور شهر فراتر است و با ساختارهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مرتبط و نقش فعالی در توسعه‌ی شهر پیدا می‌کند. در این نگرش، مدیریت شهری، مسئولیتی استراتژی است که نتایج و پیامدهای عملیاتی نیز به همراه دارد و به این علت، تعامل آن باحوزه‌های قدرت، سیاست، اجتماع و اقتصاد شهری اجتناب‌ناپذیر است (Mc Gill, 1998). شهرنشینی، افزایش جمعیت شهرها و به دنبال آن توسعه‌ی شهرها از ویژگی‌های عصر حاضر است و توسعه‌ی پایدار در گرو داشتن برنامه‌ریزی و مدیریت کارآمد است (رضویان و بیرام‌زاده، ۱۳۸۷: ۱۰۲). اداره‌ی یک شهر بدون مدیریت، امکان‌پذیر نیست. شهرها با توجه به پیچیدگی‌های اجتماعی، محیطی، اقتصادی و کالبدی، نظامی در هم تنیده و متنوع دارند که سطحی از مدیریت و برنامه‌ریزی فراگیر و جامع را برای دوام خود، طلب می‌کنند. ضرورت این امر تا حدی است که تا سرتاسر جهان، مدیریت شهرها به یکی از اهداف و وظایف اصلی دولت‌ها بدل شده و در سطوح بین‌المللی، در رأس توجه سازمان‌های مرتبط قرار گرفته است (فتوره‌چی و فردوسی، ۱۳۸۴: ۴۴ و ۴۵). امروزه مدیریت شهری در جهان تحول اساسی یافته است شهرها مدیریت می‌شوند تا بتوانند رفاه و آسایش ساکنان خود را تأمین کنند. مدیریت شهری دارای تشکیلات وسیعی است و نقش مهمی در موفقیت برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری و همچنین رفاه نیاز جمعیت، جریان عبور و مرور در شهر، رفاه عمومی، مسکن، کاربری زمین، تفریح، فرهنگ، اقتصاد، تأسیسات زیربنایی و امثال آن‌ها را برعهده دارد (شیعه، ۱۳۸۷: ۴۷). مدیریت شهری باید برای شهر برنامه‌ریزی کند، فعالیت‌های شهری را سازمان دهد و بر فعالیت‌های انجام شده نظارت کند و حتی برای انجام بهینه امور انگیزه ایجاد کند (سعیدنیا، ۱۳۷۹: ۲۰). هدف مدیریت شهری، ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن، تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی است

(سعیدنیا، ۱۳۷۹ : ۴۶). انجام چنین اموری به آگاهی از اصول مدیریت، برنامه‌ریزی، ارتباطات، انگیزش، سازماندهی، هدایت و رهبری و نظارت و کنترل باز می‌گردد (تقوایی و صفرآبادی، ۱۳۹۰). مدیریت امور شهری، آن هم در شرایط کنونی، وظیفه‌ای بسیار دشوار است که پایانی در آن متصور نمی‌توان شد. همچنین یکی از اهداف مهم مدیریت شهری، توسعه پایدار شهرها می‌باشد. توسعه پایدار راه تازه‌ای برای رسیدن به آرمان‌های بشر همراه با حفظ منابع و امکانات برای آیندگان است. در دهه‌های اخیر یکی از ارکان اساسی توسعه پایدار، دستیابی به توسعه پایدار شهری است و در این راستا مطالعات و برنامه‌ریزی‌های متعددی در جهت یافتن اصول و راهکارهای کاربردی در برنامه‌های توسعه شهری صورت گرفته است و اندیشه توسعه شهری پایدار از جنبه‌های بسیار گسترده مورد نقد و بررسی در امر توسعه در سطح ملی قرار گرفته است. هدف فرایند توسعه شهری پایدار دستیابی به وضعیت پایداری جوامع شهری می‌باشد، فرایندی که هدف آن ایجاد یا تقویت ویژگی‌های پایداری در زندگی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی شهر است. طرفداران توسعه شهری با تأکید بر پروژه‌های منطقی، سعی در توجه به تمام جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی طرح‌ها دارند و برای نیل به شهر آرمانی بایستی تعمق و تعامل بین بخش‌های مذکور صورت پذیرد. از این‌رو با توجه به اهمیت مقوله پایداری در اهداف توسعه شهرها، دامنه گسترده‌ای از مجموعه نیازهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، اکولوژیک و کالبدی برای حرکت به سوی پایداری مورد توجه است، که می‌تواند در قالب شاخص‌های پایداری شهر تعریف و تدقیق گردد. شهر ایلام با جمعیت ۱۹۴۰۳۰ نفر، دارای ۴ منطقه و ۱۴ ناحیه و ۳۸ محله شهری می‌باشد. شهر ایلام به عنوان یک نخست شهر ناحیه‌ای، در طی دهه‌های اخیر تحولات جمعیتی و کالبدی متناوبی را پشت سر گذاشته است. با توجه به اینکه اکثر مهاجرین از مناطق روستایی به شهر آمده‌اند، موجب ایجاد معضلات عدیده‌ای در شهر شده است که مدیریت نظام‌یافته‌ای را می‌طلبد. بر این اساس نگرش جدید به مدیریت شهری و

توجه ویژه به شاخص‌های پایدار شهر جهت تأمین خواست و نظر شهروندان در امور شهر برای رسیدن به تعادل و توسعه پایدار شهری ضروری می‌باشد. هدف از این پژوهش، بررسی نقش مدیریت شهری در راستای تحقق توسعه پایدار شهری در شهر ایلام می‌باشد؛ بنابراین باتوجه به موارد اشاره شده اهمیت و ضرورت تحقیق مشهود می‌باشد که سعی می‌شود ضمن بین مفاهیم و مبانی نظری مرتبط با موضوع پژوهش، پس از جمع‌بندی آنها بتوان راه‌کارهای مناسب را در این زمینه ارائه داد. بطوری که این پژوهش سؤالات زیر را دنبال می‌کند: ۱- آیا مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد؟ ۲- آیا بین همکاری‌ها و تعامل مدیران شهری در توسعه پایدار شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری وجود دارد؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

تعریف مدیریت شهری^۱

مدیریت شهری عبارت است از یک سازمان گسترده، متشکل از عناصر و اجزای رسمی و غیررسمی مؤثر و ذیربط در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهری که اداره، کنترل و هدایت توسعه همه‌جانبه و پایدار شهر را عهده‌دار است (کاظمیان و سعیدی‌رضوانی، ۱۳۸۲: ۵۶). به عبارت دیگر، مدیریت باید بر کلیه‌ی جهات اجرایی که افراد ساکن شهر با آن تماس دارند، نظارت کند و در جهت اجرای صحیح امور و رفع مشکلات و تأمین نیازها بکوشد (رجاء، ۱۳۷۰: ۶۸). هدف کلان مدیریت شهری، ایجاد محیطی قابل زندگی برای همه، همراه با عدالت اجتماعی، کارایی اقتصادی و پایداری زیست‌محیطی است و مدیریت شهری در محدوده‌های زمین و مسکن شهری، خدمات اجتماعی و زیربنای توسعه‌ی اقتصادی و زیست-محیطی، به طور یکپارچه وارد می‌شود (صرافی، ۱۳۷۹: ۶۸).

^۱ . Urban Management

تعریف توسعه پایدار شهری

«توسعه پایدار شهری؛ یعنی تغییر تراکم و کاربری اراضی شهری جهت رفع نیازهای اساسی مردم در زمینه مسکن، حمل و نقل، اوقات فراغت و... به گونه‌ای که شهر از نظر زیست‌محیطی قابل سکونت و زندگی و از نظر اقتصادی، قابل دوام و از نظر اجتماعی دارای برابری باشد» (کریمی، ۱۳۸۰: ۳۱).

مبانی نظری

مدیریت شهری

مدیریت شهری، از جنبه‌های مهم برنامه‌ریزی شهری است که با جوامع انسانی به‌ویژه جامعه شهری ارتباط مستقیم دارد. گسترش سریع پدیده شهرنشینی و شهرگرایی، در دوران اخیر و پیدایی مشکلات مختلف شهری؛ از قبیل تراکم، آلودگی هوا، ترافیک، کمبود مسکن و... ضرورت برخورد اندیشمندانه با این مسائل را مطرح می‌سازد. این برخورد اندیشمندانه، چیزی جز یک برنامه‌ریزی شهری، همسنگر، منعطف و با بدنه‌ی اجرایی قوی (همان مدیریت شهری پویا) نمی‌باشد (زیاری و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۸). ویلیامز مدیریت شهری را یک تئوری و چشم‌انداز نمی‌داند، بلکه آن را چارچوب و پایه و اساس مطالعات شهر می‌داند. او اضافه می‌کند که مدیریت شهری ارتباط قوی و تنگاتنگ با ماهیت شهر از یک طرف و ساختارهای اجتماعی و اقتصادی از طرف دیگر دارد. همچنین مدیریت شهری با سازمان‌های دولتی که در شهر خدمات ارائه می‌دهند و مردم شهر ارتباط تنگاتنگی دارد (McGill, 1998: 464).

یکی از مهمترین عناصر مدیریت شهری، شهرداری‌ها هستند. وجود این سازمان از هنگامی ضرورت یافت که برآورده ساختن نیازهای شهرنشینان، از عهده تک‌تک آنها خارج گردید و لازم شد سازمانی این نیازها را بطور مشترک برآورده سازد. برای

تشخیص و تعیین وظایف شهرداری در زمینه توسعه پایدار، ابتدا وظایف شهرداری بر حسب سطوح تقسیمات شهری (حریم شهر، شهر، منطقه، ناحیه و محله) تفکیک و احصاء شد. همچنین وظایف شهرداری بر حسب ابعاد توسعه پایدار (اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، زیست محیطی و فضایی کالبدی) نیز تقسیم‌بندی گردید. ساختار مدیریت شهری باید مبتنی بر اصولی باشد که در واقع شالوده این ساختار را به وجود می‌آورند. این اصول را می‌توان بدین صورت بیان نمود: اصل تربیت شهری و آموزش شهروندی؛ اصل نظریاتی مداوم از شهروندان؛ اصل ضوابط مدون و منتشر شده برای آگاهی و راهنمایی شهروندان؛ اصل رعایت بعد زمان در اقدامات و اجرای امور؛ اصل بازیابی و تجدیدنظر در اقدامات انجام شده در پندآموزی از تجربه‌های گذشته (اکبری- نسب، ۱۳۹۳: ۸۷). «در واقع، مسئله‌ی اصلی مدیریت شهری، این است که چگونه بهره‌وری را بالا ببریم؛ در عین حال به‌طور مستقیم، فقر فزاینده‌ی شهری را مرتفع نموده و عدالت را بهبود بخشیم» (حسین‌زاده‌دلیر و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۶۴).

وظایف نوین مدیریت شهری

با توجه به نقش شهرها و سازمان‌های محلی در جهت افزایش رفاه و پویایی اقتصادی-اجتماعی کشورها وظایف نوین مدیریت شهری در چهار گروه طبقه‌بندی شده است: ۱- برنامه‌ریزی استراتژیک؛ ۲- توسعه اقتصادی؛ ۳- عرضه خدمات و ۴- پشتیبانی عمومی (صالحی‌امیری، ۱۳۸۹: ۳۲).

توسعه پایدار شهری

دو مفهوم «پایداری شهری» و «توسعه پایدار شهری» غالباً به دلیل نزدیکی معنی آن‌ها به جای یکدیگر به کار می‌روند. برای تمایز این دو باید توجه داشته باشیم که کلمه توسعه پایدار شهری در واقع نشانگر «فرآیندی» است که در طی آن «پایداری»

می‌تواند اتفاق بیفتد. اما «پایداری» مجموعه‌ای از وضعیت‌هاست که در طول زمان دوام دارد. سابقه تأکید بر رابطه شهر و محیط‌زیست در گردهمایی‌های زیست‌محیطی در اروپا در سال ۱۹۵۷ برگزار شد و در قطعنامه‌ی آن در سه مورد به شهرها توجه شده است: در مناطق شهری حفاظت و توسعه کیفیت محیط در اولویت قرار گیرد و با گسترش حفاظت از سلامتی انسان، به استفاده بهینه و منطقی از منابع پرداخته شود (لقایی و محمدزاده تیتکانلو، ۱۳۷۶: ۳۸).

نظریه توسعه پایدار شهری، حاصل بحث‌های طرفداران محیط‌زیست درباره مسائل زیست‌محیطی به خصوص محیط زیست شهری که به دنبال نظریه (توسعه پایدار) برای حمایت از منابع محیطی ارائه شد. توسعه پایدار شهری نیازمند شناسایی محدودیت‌های محیطی برای فعالیت‌های انسانی در ارتباط با شهرها و تطبیق روش‌های طراحی در این محدودیت‌ها است. در این نظریه موضوع نگهداری منابع برای حال و آینده از طریق استفاده بهینه از زمین و وارد کردن ضایعات به منابع تجدیدناپذیر مطرح است (Blowers, 1994: 43). برگمن می‌گوید انتظار بر این است که توسعه در راستای ارتقاء کیفیت مطلوب زندگی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی را مدنظر قرار دهد. بنابراین شهر پایدار نه به شیوه‌های اقتدارگرایانه و از "بالا"، بلکه به گونه‌ای مردم‌سالارانه و از "پایین" ساخته شود (معصومی، ۱۳۹۰: ۲۳). نگرش توسعه پایدار بر این اندیشه است که فن‌آوری نمی‌تواند هرگونه کاهش منابع طبیعی را جبران سازد و سرمایه طبیعی مکمل سرمایه انسان‌ساخت است و در این راستا سازمان ملل از مبانی و دیدگاه مفهومی توسعه پایدار حمایت می‌کند و راه دستیابی به توسعه پایدار را وجود بسترهای فرهنگی مناسب می‌داند که با آموزش و آگاهی دادن به مردم می‌توان به آن دست یافت (کیانی، ۱۳۸۳: ۵ به نقل از اکبری‌نسب، ۱۳۹۳). بر این اساس توسعه پایدار شهری در تکوین مفاهیم زیر جنبه کارآمدی به خود می‌گیرد:

الف- بسترسازی عدالت اجتماعی و شهروندی

ب- بسترسازی مشارکت شهروندی و همبستگی اجتماعی

- پ- بسترسازی تقویت بنیان نهادهای اجتماعی و بنیان خانوادگی
- ث- رویکرد استراتژیک بر پایداری توسعه پایدار شهری
- ج- گسترش آداب و فرهنگ شهرنشینی
- چ- مساعدت و سازماندهی ارگان‌های دولتی و خصوصی
- ح- کارآمد سازی سیاست‌ها و برنامه‌های سیاست‌گذاری در حوزه کلان شهری
- خ- گسترش حقوق شهروندی و بهینه‌سازی مناسبات مدنی (اکبری‌نسب، ۱۳۹۳).

ویژگی‌های شهر پایدار

- با در نظر گرفتن گزارش کمیته بروتلند و نیز گزارشات کمیسیون محیط زیست و توسعه سازمان ملل متحد و همچنین با توجه به تعریف ارائه شده از توسعه پایدار شهری، ویژگی‌های شهر پایدار را می‌توان به شرح ذیل تبیین نمود:
- شهر متعادل و عدالت محور: جایی که عدالت، غذا، سر پناه، آموزش، بهداشت و امید به طور منصفانه توزیع شده و همه مردم در اداره امور شهر مشارکت دارند.
  - شهر زیبا: جایی که هنر معماری، سیما و منظر آن موجب نشاط و شادی، گردد.
  - شهر خلاق: شهری که موجب بروز خلاقیت‌ها، آزادی فکری و پایداری اندیشه-های انسانی گردد.
  - شهر اکولوژیکی: جایی که در آن آثار نامطلوب اکولوژیکی بطور حداقلی باشد. محیط انسان‌ساخت با محیط طبیعی سازگاری داشته باشد و از منابع طبیعی پیرامون شهر در مقابل گسترش شهر محافظت گردد.
  - شهری با سهولت دسترسی و ارتباط: شهری که در آن فعالیت‌های اجتماعی در عرصه‌های عمومی بارور، تشویق و تقویت گردد و برقراری ارتباطات به صورت چهره به چهره و تبادل اطلاعات با استفاده از فناوری‌های نوین صورت پذیرفته و روز به روز افزایش و تحقق یابد.

- شهری متنوع: جایی که طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های سازگار به‌طور هم‌زمان صورت گرفته و سرزندگی و شادابی و تحرک حیات عمومی و اجتماعی را موجب گردد (صالحی، ۱۳۸۷: ۲۹۳).

رویکرد اجتماعی و فرهنگی به مدیریت شهری

هر پدیده‌ای در جامعه، یک وجه اجتماعی و فرهنگی دارد. چون هر جا انسان‌ها کنار هم قرار می‌گیرند و اجتماعی را شکل می‌دهند، در اثر کنش و تعاملات متقابل، وجوه مختلف اجتماعی و فرهنگی خود را نشان می‌دهند. در میان اجتماعات انسانی، شهر را می‌توان با توجه به تراکم جمعیت، سرعت و پویایی فعالیت‌ها، تخصص‌گرایی و تقسیم کار اجتماعی متمایز دانست. ساختار ارگانیکی شهر به‌گونه‌ای است که سطح مراودات اجتماعی بسیار پر حجم اما سطحی، گذرا، ناپایدار و نسبتاً رسمی است و بیشتر از آن که هنجارهای سنتی شکل روابط بین شهرنشینان را تعیین کند این قانون و هنجارهای رسمی است که بر روابط اجتماعی سنگینی می‌کند. چنین فضایی موجب می‌شود تا روابط بین مردم ساکن در شهر (در مقایسه با جوامع کوچک روستایی) از عمق و کیفیت کافی برخوردار نباشد. در نتیجه خلاءهای عاطفی و ضعف در هویت-جویی افزایش می‌یابد و نیاز به تعلق اجتماعی کمتر تأمین می‌شود. در چنین شرایطی انسان شهرنشین در تکاپوی رفع نیاز به تعلق اجتماعی و هویت‌یابی، توسعه روابط اجتماعی را دنبال می‌کند. اما آنچه تلاش او را می‌تواند تا حد زیادی خنثی کند بافت و ساختار و کالبد و شکل انجام فعالیت در شهر است که سطح ارتباطات و تعاملات اجتماعی شهرنشینان را محدود می‌کند. حال اگر در برنامه‌ریزی شهری و مدیریت شهری بتوان به‌گونه‌ای این بافت و ساختار و فعالیت‌ها را تنظیم کرد که به توسعه تعاملات و ارتباطات عمیق و کیفی کمک کند، طبعاً بیشترین کمک به ارتقاء حس تعلق اجتماعی، هویت‌یابی و تأمین نیازهای عاطفی شهروندان شده است. از آن‌جا که نگاه انسانی به شهر و شهروندان می‌طلبد که آسایش و تأمین نیازهای روحی و

اجتماعی شهرنشینان مورد توجه باشد، ضروری است که برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با رویکردی فرهنگی و اجتماعی درصدد توسعه سطح روابط و مناسبات انسانی در شهر باشد. تبدیل گذرگاه‌های پیاده به باغ‌راه‌ها، ارائه جلوه‌های بصری بدیع و چشم‌نواز بر دیوارها و بناهای شهر، توسعه فضای سبز، ایجاد فرصت‌های جمعی برای گذران اوقات فراغت از جمله سالم‌سازی و مناسب‌سازی بوستان‌ها و پارک‌ها برای حضور خانواده‌ها، اصلاح شکل استقرار واحدهای مسکونی، تجاری، اداری به گونه‌ای که شهر را در دسترس و دریافت خدمات را آسان سازد. باید در نظر داشته باشیم که سازه‌های شهری و نیز فعالیت‌های اجتماعی در شهر، باید به گونه‌ای با مقتضیات فرهنگی و اجتماعی پیوند داشته باشند که آرامش درونی و ذهنی شهروندان را دچار آشفتگی نسازند. با این مقدمه بدنیست نگاهی داشته باشیم به دو رویکرد در مدیریت شهر: رویکردی که شهرداری را صرفاً سازمانی خدماتی می‌داند و رویکردی که از شهرداری به عنوان نهادی اجتماعی انتظاری بالاتر دارد و علاوه بر ارائه خدمات شهری توقع دارد شهرداری بین کالبد شهر، فعالیت‌های شهری و شهروندان ارتباطی منطقی و متناسب، با نگاهی فرهنگی و اجتماعی داشته باشد. حال آن که رویکرد اجتماعی و فرهنگی از ما می‌خواهد که کالبد و ساختار شهر را اساساً با در نظر گرفتن کارکردهای فرهنگی و اجتماعی توسعه دهیم. یعنی از ابتدا اندیشه کنیم که چگونه می‌توان به موازات تأمین نیازهای خدماتی شهروندان، نیاز آنها به رابطه اجتماعی، کمال و تعالی، آرامش روحی و روانی و معنوی را هم تأمین نمود. اگر برخی از کلان شهرهای جهان امروزه با تراکم معضلات اجتماعی، بزهکاری، تشویش، خشونت، پرخاشگری، و آلودگی شناخته می‌شوند دلیل آن چیزی نیست جز غفلت از ابعاد و جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی در فضای زیست شهری. به همین خاطر تأکید می‌شود که در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری بایستی درباره سازگار نمودن تغییرات تکنولوژیک با تغییرات اجتماعی و فرهنگی دغدغه دائمی داشت و به همین دلیل در رویکرد اجتماعی و

فرهنگی به مدیریت شهر تأکید می‌شود که هیچ توسعه و رشد کالبدی در شهر پذیرفته نیست مگر این که از قبل درباره ابعاد و آثار فرهنگی و اجتماعی آن فکر شده باشد (محکی، ۱۳۸۵).

شهرداری و نقش آن در مدیریت شهری

امروزه با افزایش جمعیت در شهرها شاهد بروز مشکلات عدیده‌ای از جمله آلودگی‌های صوتی، هوا و آب مشکلات حمل‌ونقل درون شهری، زاغه‌نشینی هستیم و اگر چاره‌ای اساسی اندیشیده نشود، این مشکلات در زمینه زندگی شهری به صورت مسائلی حاد جلوه‌گری می‌کند. همچنین جمعیت‌پذیری شهرها به همراه مسائل اجتماعی-اقتصادی آنها، شکل کاملاً تازه‌ای از شهر، شهرنشینی و شهرگرایی بوجود آورده است که با آنچه در نیمه اول قرن بیستم در شهرها دیده می‌شد تفاوت بسیاری دارد. در حال حاضر با توجه به اینکه بخش عمده جمعیت کشور در شهرها ساکن هستند لزوم بکارگیری تدابیری مؤثر از سوی سازمان‌ها و ارگان‌هایی که در مدیریت شهری نقش تعریف شده‌ای دارند احساس می‌شود، یکی از این نهادها که نقشی محوری در جهت بالا بردن کیفیت زندگی در محیط‌های شهری، فراهم نمودن امکانات و ارائه خدمات را ایفا می‌کند، شهرداری است. و همانطوری که از تعریف شهرداری مشخص است (نهادی است غیردولتی که از محل عوارض و مالیات مردم اداره می‌شود) و یا اینکه شهرداری مؤسسه مستقل و عمومی است که به منظور اداره امور محلی از قبیل عمران و آبادی، بهداشت شهر، تأمین رفاه و آسایش اهالی شهر به‌عنوان زیستگاهی مطلوب تأسیس شده است. امروزه در کشورهای پیشرفته جهان وظایف شهرداری‌ها روزبه‌روز گسترده‌تر می‌شود و شهرداری‌ها به‌عنوان نهادی مدنی، محلی، عمومی و غیرانتفاعی وظایف بیشتری را بر عهده می‌گیرند. وظایفی که بر دوش دولت‌ها قرار گرفته به این نهادهای محلی واگذار می‌شود، این وظایف از حفاظت محیط‌زیست و میراث‌فرهنگی گرفته تا آموزش دفاع غیرنظامی و اداره تحصیلات

غیردانشگاهی را شامل می‌شود. گسترده‌گی وظایف شهرداری‌ها در کشورهای توسعه‌یافته ناشی از نگرش نوینی است که به شهرداری‌ها به عنوان سازمان‌های مسئول در مدیریت شهری وجود دارد. در اغلب کشورها شهردارها مهم‌ترین نقش را در توسعه شهری دارند، چرا که شهردارها در سازمان‌دهی و شکل‌دهی به شهر مهم‌ترین نهاد است و در واقع این مدیریت منسجم و هماهنگ شهری است که باعث فعالیت‌های هم‌جهت می‌شود. بطور معمول شهرداری‌ها «مدیریت شهری» در جهان با اندک تفاوت قابل‌اغماض از دو جزء تشکیل شده‌اند (شیعه، ۱۳۸۷: ۵۴۸):

الف: شوراها یا انجمن‌های شهر که به مثابه قوه مقننه یا قانونگذار بوده و ناظر بر عملکرد شهرداری بوده و غالباً منتخبین مردم می‌باشند.

ب: دستگاه اجرایی شهرداری که وظیفه اجرای مصوبه‌های شوراها و یا انجمن‌های شهر و سایر وظایفی که قانون بر عهده شهرداری گذاشته را بر عهده دارند.

پیشینه تحقیق

کشتکارقلاتی و دیگران (۱۳۸۹)، معتقدند که توسعه پایدار، توسعه‌ای کیفی است، که هدف آن بالا بردن سطح کیفیت زندگی برای آیندگان می‌باشد. توسعه پایدار در سه حیطه، دارای مضامین عمقی است: پایداری محیطی، پایداری اقتصادی، و پایداری اجتماعی. تنها در صورتی می‌توان از مزایای بام‌های سبز استفاده نمود و به پایداری و دوام آن امیدوار بود که در قالب برنامه‌های کلان توسعه پایدار و در شاخه سامانه سبز، پیگیری و اجرا شود. ملکی و حسین‌زاده‌دلیر (۱۳۸۸) در مقاله‌ای نواحی شهری ایلام را از نظر شاخص‌های توسعه پایدار با استفاده از روش‌های تحلیل عاملی و تاکسونومی رتبه‌بندی نموده‌اند. بر اساس نتایج بدست آمده از ۱۴ ناحیه شهری ۲ ناحیه نیمه پایدار و ۱۲ ناحیه دیگر ناپایدار بوده و هیچ‌کدام از نواحی شهری پایدار نبوده‌اند. در نواحی ناپایدار عدم انطباق رشد جمعیت با نیازهای خدماتی، کمبود فضاهای سبز و تفریحی،

نبود خدمات مناسب بهداشتی درمانی، تجاری، ورزشی، افزایش نرخ رشد جمعیت، کمبود امکانات آموزشی، فرهنگی، اشتغال پایین، سکونت اقشار کم درآمد و مهاجرین، ساخت وسازهای بدون مجاز و گسترش بی‌رویه در این نواحی بر میزان ناپایداری شدت بخشیده است. بنابراین به منظور دستیابی به توسعه پایدار در بیشتر نواحی شهری، تنها با شناخت ابعاد توسعه پایدار و نقاط قوت و ضعف نواحی شهری و توجه به عوامل پایدار و تقویت عوامل ناپایدار امکانپذیر است. مک‌گیل (۱۹۹۸) تحقیق تحت عنوان «مدیریت شهری در کشورهای توسعه» به این نتیجه رسیده است که مدیریت شهری باید به وسیله‌ی پایین‌ترین سطح حکومت صلاحیت‌دار اداره شود؛ همچنین استراتژی مدیریت شهری باید بر روی چالش‌های مدیریت شهری و توسعه سازمانی متمرکز شود.

توسعه فرضیه‌ها و مدل مفهومی

- درویشی و دیگران (۱۳۹۵)، در مقاله‌ای تحت عنوان «نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار شهری» به این نتیجه رسیده‌اند که بین مدیریت یکپارچه شهری و همکاری‌های متقابل مدیران شهری با دستیابی به توسعه پایدار شهری رابطه مستقیم وجود دارد و اینکه مدیریت شهری باید در راستای توسعه پایدار شهری باشد. فرضیه ۱: بین مدیریت شهری و دستیابی به توسعه پایدار شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری وجود دارد.

- تقوایی و صفراآبادی (۱۳۹۰)، در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی متغیرهای ضروری عملکرد مدیریت شهری در ارتباط با توسعه گردشگری پایدار شهری در شهر کرمانشاه» که انجام داده‌اند. نتایج بیانگر این بود که بین مدیریت یکپارچه شهری و همکاری متقابل مدیران شهری و مردم محلی با دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد، یعنی هر مقدار مدیریت شهری هماهنگ‌تر باشد ارتباطات بیشتر بین مدیریت شهری و مردم محلی برقرار شود، به همان اندازه

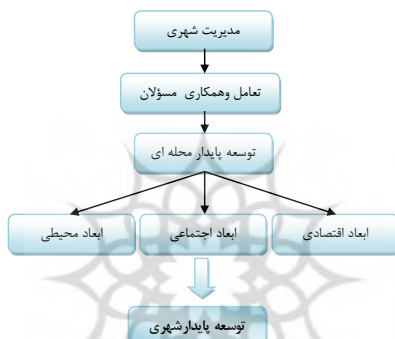
امکان دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری بیشتر خواهد شد. فرضیه ۲: بین همکاری‌ها و تعامل مدیران شهری در توسعه پایدار شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری وجود دارد.

- سرور و دیگران (۱۳۹۳)، در مقاله‌ای تحت عنوان «میزان فشردگی و گستردگی توسعه مدیریت شهری از منظر توسعه پایدار (مطالعه موردی: شهر یزد)» به این نتیجه رسیده‌اند که کاهش شدید تراکم ناخالص جیعیتی، بیانگر گستردگی بیش از حد شهر و خالی ماندن فضاهای زیاد و غیرفعال سطوح شهری در محدوده شهری و در نهایت، توسعه افقی و گسترده شهر یزد می‌باشد که این امر باعث ناپایداری شهری در توزیع بهینه خدمات و دسترسی به امکانات زندگی برای ساکنان شهر و افزایش هزینه‌های زیرساختی و اتلاف انرژی شده است.

- پورغلام (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای تحت عنوان «مدیریت و توسعه پایدار شهری» به این نتیجه رسیده است که، پرداختن به مدیریت شهری مستلزم ایجاد شرایط قانونی و ساختارهای سازمانی و اداری جدیدی در کشور است. از جمله اینکه به جای قوانین کنونی شهرداری، قوانین جامعی تحت عنوان قوانین شهر، تدوین و اجرا گردد و بر اساس آن اداره و مدیریت فضاهای شهری به شهرداری‌ها واگذار گردد، نه آنکه شهرداری‌ها همچون شرایط فعلی قادر به مداخله در ایجاد امنیت شهری، کنترل بازار اقتصاد شهری، مدیریت زمین شهری، تولید مسکن شهری و امور دیگر نباشد.

- صفی و نظریان (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای تحت عنوان «مدیریت شهری و بازتاب آن در مشارکت شهروندان (مطالعه موردی: شهر همدان)» نتایج حاکی از آن بود که شهروندان همدانی در مشارکت با شوراهای شهرداری، اداره امور شهری، سایر فعالیت‌های اجتماعی فرهنگی تمایل چندانی نشان نداده‌اند. شاید این عدم تمایل نبود فرصت لازم برای مشارکت شهروندان به سبب ضعف مدیریت شهری باشد.

- پرهیزکار و فیروزبخت (۱۳۹۰)، در مقاله‌ای تحت عنوان «چشم‌انداز مدیریت شهری در ایران با تأکید بر توسعه پایدار شهری» با روش کتابخانه‌ای و اسنادی با استناد به قوانین مربوط به برنامه سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، نتایج نمایانگر این موضوع است که تغییر نظام مدیریت شهری تمرکزگرا به سوی نظام مدیریت غیرشهری متمرکز، لاجرم بایستی بر اساس رویکرد توسعه پایدار شهری باشد.

شکل (۱): مدل مفهومی تحقیق

منبع: نگارنده.

معرفی محدوده

شهر ایلام از نظر موقعیت جغرافیایی در ۴۶ درجه و ۲۸ دقیقه طول شرقی و ۳۳ درجه و ۳۸ دقیقه عرض شمالی قرار دارد و از نظر موقعیت محلی در مغرب ایران قرار دارد (رهنمایی، ۱۳۷۶: ۱۴). وسعت شهر با محدوده تعریف شده طرح جامع حدود ۲۵ کیلومتر مربع می‌باشد. ارتفاع متوسط آن از سطح دریا حدود ۱۴۴۰ متر می‌باشد (مهندسان مشاور بعد تکنیک، ۱۳۸۴). این شهر بر پایه سرشماری ۱۳۹۵ خورشیدی

برابر با ۱۹۴۰۳۰ نفر بوده است. این شهر به ۴ منطقه، ۱۴ ناحیه و ۳۸ محله شهری تقسیم شده است (ملکی و احمدی، ۱۳۸۹: ۱۸۰).

مواد و روش‌ها

روش انجام مطالعه در این تحقیق با توجه به ماهیت کار مبتنی بر روش تحلیلی^۰ توصیفی یا ژرف‌نگر است. جهت‌گیری اصلی این تحقیق کاربردی است. چارچوب نظری با استفاده از روش اسنادی^۱ کتابخانه‌ای تدوین گردیده است. جامعه آماری این پژوهش را ساکنان محلات سطح شهر و کارکنان شهرداری و شورای شهر ایلام تشکیل می‌دهند. جمعیت شهر ایلام بر اساس آمار ارائه شده در سال ۱۳۹۵، ۱۹۴۰۳۰ نفر برآورد شده است که تعداد ۳۸۴ نفر از آن‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری کوکران که یکی از دقیق‌ترین فرمول‌هاست (رفیع‌پور، ۱۳۷۵: ۳۸۳). تعداد پرسشنامه‌های سطح شهر ایلام تعیین گردید. ضرایب آلفای کرونباخ همه متغیرها ۰/۹۷۲ هست که نشانگر تأیید پایایی بالای پرسشنامه است. روایی آن صوری می‌باشد یعنی این پرسشنامه توسط اساتید و کارشناسان این حوزه مورد تأیید قرار گرفته است. روش نمونه‌گیری تصادفی ساده متناسب با حجم جامعه است. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار لیزرل و برای آزمون داده‌ها، از معادلات ساختار یافته استفاده شده است. نتایج پایایی در پرسشنامه جدول (۱) آمده است.

جدول (۱): توزیع مقدار آلفای پرسشنامه

مؤلفه	تعداد آیتم	ضریب آلفای متغیرها
پرسشنامه	۴۲	۰/۹۷۲

یافته‌های تحقیق

آمار توصیفی

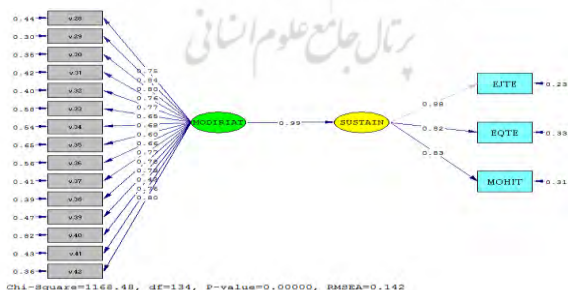
از میان تمام پاسخگویان، ۴۸ درصد پاسخگویان زن و ۵۲ درصد مرد بودند در نتیجه اکثریت پاسخگویان مرد بودند. از میان کل پاسخگویان نتایج حاکی از آن بود که سن اکثریت پاسخگویان بین (۳۱-۴۰) سال بودند. از میان تمام پاسخگویان نتایج حاکی از آن است که ۵۸/۷ درصد مجرد و ۴۱/۳ درصد متأهل هستند. از میان کل پاسخگویان تحصیلات ۲/۶ درصد کمتر از دیپلم، تحصیلات ۶/۳ درصد دیپلم، تحصیلات ۳۰/۳ درصد فوق دیپلم، تحصیلات ۴۳/۳ درصد لیسانس، تحصیلات ۱۷/۵ درصد فوق لیسانس و بالاتر بودند. از میان پاسخگویان محلات شهری ۶۴/۲ درصد آن‌ها شاغل و ۳۵/۸ درصد آن‌ها غیرشاغل بودند. بطوری که از میان پاسخگویان کارکنان شهرداری و شورای شهر، ۶۰/۷ درصد آن‌ها کارمند رسمی و ۳۹/۳ درصد آن‌ها کارمند قراردادی بودند.

آمار استنباطی

بررسی فرضیه اصلی تحقیق و نتیجه گیری درباره آن

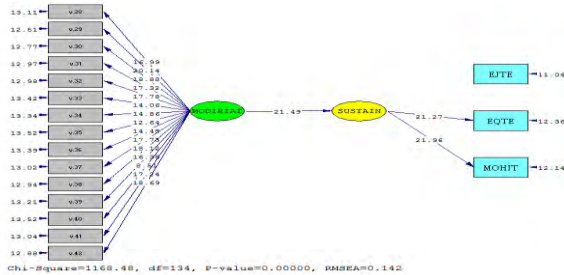
فرضیه اصلی: مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری

دارد.

شکل (۱): مدل ساختاری فرضیه اصلی تحقیق در حالت تخمین استاندارد

فصلنامه مطالعات عمران شهری

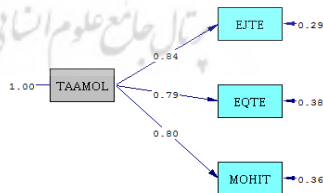
شکل (۲): مدل ساختاری فرضیه اصلی تحقیق در حالت ضرایب معناداری

جدول (۲): نتایج حاصل از تحلیل مدل معادلات ساختاری: فرضیه اصلی

ضریب استاندارد	T-value	متغیر مستقل	متغیر وابسته	نتیجه آزمون
۰/۹۷	۱۵/۷۳	مدیریت شهری	توسعه پایدار	رد H0

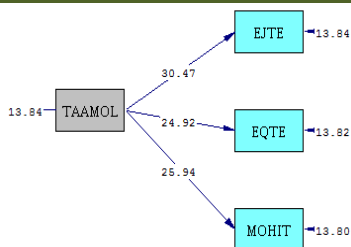
بر اساس جدول فوق ضریب استاندارد بین دو متغیر قومیت در دستیابی و توسعه پایدار محله‌ای برابر با ۰/۹۷ است، و با توجه به t بدست آمده (۲۱/۴۹) که بزرگتر از ۱/۹۶ می‌باشد، لذا H0 رد و H1 تأیید می‌گردد. پس می‌توان نتیجه گرفت که مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد. از این رو فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید است.

بررسی فرضیه‌های فرعی تحقیق و نتیجه‌گیری درباره آنها

Chi-Square=31.59, df=3, P-value=0.00000, RMSEA=0.158

شکل (۳): مدل ساختاری فرضیه‌های فرعی تحقیق در حالت تخمین استاندارد

Chi-Square=31.59, df=3, P-value=0.00000, RMSEA=0.158

شکل (۴): مدل ساختاری فرضیه‌های فرعی تحقیق در حالت ضرایب معناداری

فرضیه فرعی: همکاری‌ها و تعامل مدیران شهری در ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول (۳): نتایج حاصل از تحلیل مدل معادلات ساختاری: فرضیه فرعی اول

نتیجه آزمون	متغیر وابسته	متغیر مستقل	T-value	ضریب استاندارد
رد H0	شاخص اجتماعی	همکاری‌ها و تعامل	۳۰/۴۷	۰/۸۴
	شاخص اقتصادی	مدیران شهری	۲۴/۹۲	۰/۷۹
	شاخص محیطی		۲۵/۹۴	۰/۸۰

بر اساس جدول فوق ضریب استاندارد بین دو متغیر همکاری‌ها و تعامل مدیران شهری و ارتقای شاخص اجتماعی توسعه پایدار (۰/۸۴)، شاخص اقتصادی توسعه پایدار (۰/۷۹)، شاخص محیطی توسعه پایدار (۰/۸۰) است، و با توجه به t بدست آمده برای هر یک از شاخص‌ها به ترتیب (۳۰/۴۷)، (۲۴/۹۲)، (۲۵/۹۴) که بزرگتر از ۱/۹۶ می‌باشد، لذا H0 رد و H1 تأیید می‌گردد. پس می‌توان نتیجه گرفت که همکاری‌ها و تعامل مدیران شهری در ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار شهر ایلام تأثیر مثبت و معناداری دارد.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به پژوهش حاضر می توان نتیجه گرفت مدیریت، عامل اصلی و حیات بخش هر سازمان و نهادی است. مدیریت شهری در شهرها عهده دار موضوعات مرتبط با حیات شهری است، آنگاه ایجاد شهری مناسب زندگی حال و آینده شهروندان یعنی ایجاد شهر پایدار، مأموریت خطیر و الزام آور مدیریت شهری محسوب می گردد. شهری که بر مبنای تعریف توسعه پایدار (توسعه آن متوازن و به گونه ای خواهد بود که ضمن تأمین نیازهای نسل کنونی، توانایی نسل های آتی در برآورد ساختن نیازهایشان را با مخاطره مواجه نمی سازد) است. توسعه پایدار شهری، یعنی شرایطی که شهرنشینان امروز و شهروندان فردا بتوانند در آن کمال آرامش و امنیت زندگی کنند و ضمن تندرستی، از عمر دراز و در عین حال سازنده بهره مند گردند. از سوی دیگر، نظریه ی توسعه پایدار شهری، مسائلی چون جلوگیری از الگوهای محیط شهری و ناحیه ای، کاهش ظرفیت های تولید محیط محلی، ناحیه ای و ملی، حمایت از بازیافت ها، عدم حمایت از توسعه های زیان آور و برطرف ساختن شکاف میان فقیر و غنی را مطرح می کند.

نکته مهمی که باید بدان توجه کرد آن است که توسعه پایدار شهری به آسانی و بی سرمایه گذاری کلان، آموزش های فرهنگی، شناخت درست مسئولان دیگر نهادهای مرتبط با شهر از مسائل، برنامه ریزی دقیق و مدیریتی مشخص، مشارکت های مردمی و . . . به دست نخواهد آمد. از این رو می توان شهر پایدار را شهری دانست که بر آمده از توسعه ای است که ذهنیت و امکان ارتقاء همیشگی سلامت اجتماعی-اقتصادی و بوم شناسانه شهر و منطقه آن را فراهم کرده است. در واقع خطری که توسعه پایدار شهری را تهدید می کند این است که تصور کنیم، تنها با افزودن واژه پایدار به طرح ها، پروژه ها و . . . شهر به پایداری خواهد رسید. شهر ایلام به عنوان مرکز استان ایلام با مسائل و مشکلات زیادی روبروست. نتایج حاصل از بررسی داده ها حاکی از آن است که فرضیه های مطرح شده در پژوهش مورد تأیید قرار گرفته به طوری که یافته های تحقیق نشان می دهد که در پایداری توسعه شهر ایلام مدیریت شهر تأثیرگذار بوده است. با توجه به اینکه همه فرضیه ها ضرایب معنادار بودن آنها بزرگتر از ۱/۹۶ شده اند، پس بنابراین فرضیه ها مورد تأیید می باشند. به عبارتی مدیریت شهری و همکاری و تعامل مدیران شهری با توجه به شاخص های (اجتماعی، اقتصادی و محیطی) در دستیابی به توسعه پایداری

شهر دارای تأثیر مثبت و معناداری می‌باشند. نتایج فرضیه ۱: نتایج فرضیات پژوهش حاضر با تحقیق درویشی و دیگران (۱۳۹۵) کشتکارقلاتی و دیگران (۱۳۸۹) هم‌راستا می‌باشند. بطوری که پژوهش حاضر مدیریت شهری را در دستیابی به توسعه پایدار شهر مؤثر می‌داند. و از نظر درویشی، کشتکارقلاتی و دیگران معتقدند که توسعه پایدار، توسعه‌ای کیفی است، که هدف آن بالا بردن سطح کیفیت زندگی برای آیندگان می‌باشد. مدیریت شهری باید در راستای توسعه پایدار شهری باشد. نتایج فرضیه ۲: نتیجه تحقیق حاضر با تحقیق تقوایی و صفرآبادی (۱۳۹۰) هم‌راستا است. بطوری که از نظر آنها بین مدیریت یکپارچه شهری و همکاری متقابل مدیران شهری و مردم محلی با دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد، یعنی هر مقدار مدیریت شهری هماهنگ‌تر باشد ارتباطات بیشتر بین مدیریت شهری و مردم محلی برقرار شود، به همان اندازه امکان دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری بیشتر خواهد شد. نتایج تحقیق صفی و نظریان (۱۳۹۱) و ملکی و حسین‌زاده (۱۳۸۸) در یک راستا نمی‌باشند. از این رو با توجه به پژوهش حاضر، می‌توان مشکلات و پیشنهادات حاصل از تحقیق به صورت جدول (۴) را بطور زیر مطرح کرد:

جدول (۴): مشکلات و پیشنهادات پژوهش

عنوان	عمده ترین پیامدها
	<p>- اولین و مهمترین مشکل در سیستم مدیریت شهری ایلام، باید به تصمیم‌های خلق‌الساعه و تعویض‌های پرشتاب مدیریتی اشاره کرد؛</p> <p>- محدودیت منابع مالی شهرداری و تخصیص اعتبارات شهری و عمرانی بسیار ناچیز به این شهر می‌باشد؛</p> <p>- ضعف در تدوین و اجرای قوانین از دیگر مشکلات شهر ایلام می‌باشد؛ به طوری که همین قوانین شهری ناقص موجود هم به درستی اجرا نمی‌شود. به عنوان مثال می‌توان به اجرای ناقص «طرح تفصیلی شهر ایلام» اشاره نمود؛</p> <p>- فقدان مبانی فکری و اندیشه‌ای در برنامه‌ریزی و طراحی شهر؛</p> <p>- داشتن بافت روستایی شهر که ساختار نامناسب و درهم و برهمی را بر سیمای شهر تحمیل کرده است؛</p> <p>- سوء مدیریت و ناهماهنگی میان دستگاه‌های مرتبط با مدیریت شهری و نداشتن نگاه یکپارچه، در اداره امور شهر؛</p> <p>- ناپایدار بودن درآمد شهرداری؛</p>
مشکلات	

- وجود بافت‌های فرسوده در شهر (زیاری و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۰-۵۳)
- عدم بکارگیری نیروی انسانی متخصص در زمینه مدیریت شهری؛
- عدم مشارکت مردم محلی در توسعه پایدار شهری؛

- ایجاد تحول اساسی و بنیادی در نظام برنامه‌ریزی، مدیریتی و اجرایی امور شهر به گونه‌ای که زمینه برای هماهنگی سازمان‌های متعدد دخیل در شهر فراهم شود؛
- ایجاد سازگاری بین توسعه‌های شهری با محیط طبیعی پیرامون؛
- ارائه آموزش و آگاهی‌های عمومی؛
- افزایش مشارکت مردمی در تصمیم‌سازی‌ها و اقدامات مدیریت شهری؛
- ارتقاء ایمنی شهر و افزایش امنیت خاطر شهروندان؛
- گسترش اقدامات مربوط به حفاظت از منابع محیط زیست به خصوص آب، خاک و هوا؛
- برگزاری نشست‌ها، همایش‌ها و میزگردهای علمی و انتقادی از وضعیت شهر و برنامه‌های شهر برای رسیدن به برنامه‌های مطلوب توسعه و عمران شهر.

منابع

- اکبری نسب، سیدیوسف؛ (۱۳۹۳)، «الزامات شاخص‌های توسعه پایدار شهری»، پایگاه مقالات علمی مدیریت.
- پرهیزکار، اکبر و علی فیروزبخت؛ (۱۳۹۰)، «چشم‌انداز مدیریت شهری در ایران با تأکید بر توسعه پایدار شهری»، فصلنامه جغرافیای سرزمین، سال هشتم، شماره ۳۲، ۶۶-۴۳.
- پورغلام، هادی؛ (۱۳۹۲)، «مقاله مدیریت و توسعه پایدار شهری»، همایش معماری و شهرسازی و توسعه پایدار با محوریت از معماری بومی تا شهر پایدار، مؤسسه آموزش عالی خاوران، مشهد.
- تقوایی، مسعود و اعظم، صفرآبادی؛ (۱۳۹۰)، «نقش مدیریت شهری در دستیابی به توسعه پایدار گردشگری شهری (مطالعه موردی: شهر کرمانشاه)»، فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال اول، شماره چهارم، تابستان.
- حسین زاده دلیر، کریم و محمد اکبرپور و محمدحسین حسینی؛ (۱۳۹۱)، «مدیریت شهری در شهرهای میانی ایران»، فصلنامه‌ی فضای جغرافیایی، سال دوازدهم، شماره ۳۷.
- درویشی، یوسف، امان‌الله‌پور، انور، کریمی، بهاره؛ (۱۳۹۵)، «نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار شهری»، اولین همایش ملی مدیریت بحران، ایمنی، بهداشت، محیط زیست و توسعه پایدار، تهران مؤسسه آموزش عالی مهر اروند، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار.
- رجاء، اکبر؛ (۱۳۷۰)، «مدیریت شهری و هماهنگی بین شهری»، اداره کل روابط عمومی و بین‌المللی شهر تهران، مجموعه مقالات نخستین سمپوزیم شهرسالم، تهران، ۱۰۸.
- رضویان، محمدتقی و حبیب بیرامزاده؛ (۱۳۸۷)، «عملکرد مدیریت شهرهای کوچک در برنامه‌ریزی کاربری اراضی (مطالعه موردی: شهرناب)»، فصلنامه‌ی پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۶۲.
- رفیع پور، فرامرز؛ (۱۳۷۵)، «کندوکاوها و پنداشت‌ها»، شرکت سهامی انتشارات تهران.
- رهنمایی، محمد تقی؛ (۱۳۷۶)، «توسعه شهری و اثرات آن بر محیط زیست استان ایلام»، گزارش محیط زیست، جلد دوم.

- زیاری، کرامت‌الله، رضایی، مریم و مسعودی‌راد، ماندانا؛ (۱۳۹۳)، «تحلیل و ارزیابی مشکلات مدیریتی شهرهای کوچک و میانی (نمونه موردی: شهر ایلام)»، فصلنامه علمی ترویجی فرهنگ ایلام، دوره پانزدهم، شماره ۴۴ و ۴۵.
- سرور، رحیم، درویش ورچه‌زاده، بهروز، جاوید، علیرضا؛ (۱۳۹۳)، «میزان فشردگی و گستردگی توسعه مدیریت شهری از منظر توسعه پایدار (مطالعه موردی: شهر یزد)»، فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، سال سوم، شماره نهم، زمستان، ۱۵۶-۱۴۱.
- سعیدنیا، احمد؛ (۱۳۷۹)، مدیریت شهری، جلد یازدهم، تهران: سازمان شهرداری‌های کشور.
- شیعه، اسماعیل؛ (۱۳۸۷)، «پایداری شهری»، دانشنامه مدیریت شهری و روستایی، چاپ اول، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۲۹۴-۲۹۹.
- شیعه، اسماعیل، (۱۳۸۷)، «شهراری، دانشنامه مدیریت شهری و روستایی»، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۵۴۶-۵۴۹.
- صالحی، اسماعیل، (۱۳۸۷)، «توسعه پایدار شهری دانشنامه مدیریت شهری و روستایی»، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، چاپ اول، ۲۹۴-۲۹۱.
- صراف، مظفر؛ (۱۳۷۹)، «مفهوم، مبانی و چالش‌های مدیریت شهری»، فصلنامه مدیریت شهری، سازمان شهرداری‌ها، شماره ۲.
- صفی، سمیه و اصغر نظریان؛ (۱۳۹۱)، «مدیریت شهری و بازتاب آن در مشارکت شهروندان (مطالعه موردی: شهرهمدان)»، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال نهم، شماره ۳۴.
- فتورچی، مهدی و سعید فردوسی؛ (۱۳۸۴)، «توسعه پایدار و اهداف توسعه هزاره از دیدگاه سازمان‌های جهانی»، تهران: کمیته ملی توسعه پایدار.
- کاظمیان، غلامرضا، سعیدی رضوانی، نوید؛ (۱۳۸۲)، «امکان سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداری‌ها»، تهران، انتشارات سازمان شهرداری‌ها، جلد اول، چاپ دوم.
- کریمی، حمید؛ (۱۳۸۰)، «توسعه پایدار شهری (با تأکید بر کاربری اراضی)»، خلاصه مقالات هشتمین سمینار سیاست‌های توسعه مسکن در ایران، تهران: سازمان ملی زمین و مسکن.
- کشتکارقلاتی، احمدرضا، انصاری، مجتبی؛ نازی دیزجی، سجاده؛ (۱۳۸۹)، «توسعه سامانه بام سبز براساس معیارهای توسعه پایدار»، دو فصلنامه هویت شهر، شماره ۶۴، ۱۵-۲۸.

- لقای، حسنعلی و حمیده محمدزاده تیتکانلو؛ (۱۳۷۶)، «مقدمه‌ای بر مفهوم توسعه شهری پایدار و نقش برنامه‌ریزی شهری»، مجله هنرهای زیبا، شماره ۶.
- محکی، علی‌اصغر، (۱۳۸۵)، «رویکرد اجتماعی و فرهنگی به مدیریت شهری»، همشهری آنلاین، جمعه ۳ شهریور ساعت ۱۲:۵۳.
- ملکی، سعید و توران احمدی؛ (۱۳۸۹)، «توسعه فضایی-کالبدی شهر ایلام»، ایلام: دانشگاه ایلام.
- ملکی، سعید، حسین‌زاده‌دلیر، کریم؛ (۱۳۸۸)، «رتبه‌بندی نواحی شهری از نظر شاخص-های توسعه پایدار با استفاده از روش‌های تحلیل عاملی و تاکسونومی (شهر ایلام)»، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره ۱۳، ۸۰-۴۵.
- معصومی، سلمان؛ (۱۳۹۰)، «توسعه‌ای محله‌ای در راستای پایداری کلانشهر تهران»، اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، چاپ اول، جامعه و فرهنگ.
- مهندسین مشاور بعد تکنیک؛ (۱۳۸۴)، «گزارش توجیهی در مورد افق طرح جامع ایلام»، سازمان مسکن و شهرسازی استان ایلام.
- Blowers, Andrew. (1994). Planning for Sustainable Environment, A Report the Town and country planning Association , London, Ear thscam Pub
- McGill, R, (1998), Urban Management in Development Countries Cities, Vol 15, No 6.

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی